

Довба М.О.
кандидат економічних наук, доцент
Львівський державний університет внутрішніх справ
Русановська О.А.
Національний університет «Львівська політехніка»
Трофимчук Н.Ю.
Національний університет «Львівська політехніка»

АУТСОРСИНГ НА РИНКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ: ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ

Наведена характеристика застосування логістичного аутсорсингу на українських підприємствах, охарактеризовано основні переваги та недоліки співпраці з вітчизняними логістичними операторами. Проведений аналіз ринку логістичних операторів України, встановлений рівень їхнього розвитку та попит і пропозиція ними послуг.

Ключові слова: аутсорсинг, логістичні оператори, ефективність логістичної діяльності підприємства.

Приведена характеристика применения логистического аутсорсинга на украинских предприятиях, охарактеризованы основные преимущества и недостатки сотрудничества с отечественными логистическими операторами. Проведенный анализ рынка логистических операторов Украины, установлен уровень их развития и спрос и предложение ими услуг.

Ключевые слова: аутсорсинг, логистические операторы, эффективность логистической деятельности предприятия.

The following description of the use of logistics outsourcing in Ukrainian enterprises, described the main advantages and disadvantages of cooperation with domestic logistics operators. The analysis of logistics market operators in Ukraine, the target level of their development and demand and offer their services.

Keywords: outsourcing, logistics operators, the efficiency of logistics enterprises.

Постановка проблеми. Діяльність будь-якого підприємства зазвичай спрямована на отримання прибутку. Одним із актуальних напрямів максимізування отримуваного прибутку необхідно вважати збалансування всіх операцій підвладних підприємству: у сфері транспортування сировини, дистрибуції готової продукції, виробництва, зберігання, упакування тощо. Проте вкрай важко ланцюг поставок організувати та реалізувати одній юридичній особі і досягати при цьому успіху, адже це потребує глибоких знань, вмінь і навичок, компетенції у кожній сфері діяльності, а також масштабного матеріального та технічного забезпечення. Тому більшість підприємств зосереджують свою діяльність у спеціалізованій сфері, яка відіграє роль основного (ключового) виду діяльності і є основним джерелом прибутку, другорядні, менш важливі функції підприємство часто передає іншим спеціалізованим організаціям, наприклад, постачальникам, дистрибуторам, логістичним операторам чи юридичним консультантам, аудиторам тощо.

У структурі повних (загальних) витрат істотну частину витрат підприємства становлять логістичні витрати. Наприклад витрати транспортування можуть сягати до 24% собівартості окремих видів продукції в Україні [1], що становить 57,5% в структурі загальних логістичних витрат [2, 3]. Такий стан структури витрат окремих напрямів заслуговує уваги дослідження аутсорсингу на ринку логістичних послуг України, актуалізує аналіз діяльності логістичних операторів.

Логістичний ринок України почав формуватись після розпаду Радянського Союзу, а перші логістичні оператори появились у 2000-х роках (наприклад, «УВК») [4], що свідчить про «молодий» вік української логістики, яка ще досі розвивається і вдосконалюється, запозичуючи досвід європейських розвинутих держав, тому й потребує безперервного вивчення та вдосконалення як на теоретичному, так і на практичному рівні, складених передумов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням аутсорсингу та функціонуванням логістичних операторів України займались науковці як за рубежом, так і в Україні. Це, зокрема, праці Крикавського Є.В., Чернописької Н.В. [3, 5], Чухрай Н.І. [6], Шаповала С.С., Леженко В.О. [7], Антонюка І.Б. [8], Плахути Г.А. [9]. У працях названих авторів досліджено аспекти мотивації процесів інструмента аутсорсингу, окреслено умови впровадження та процедуру оцінювання ефективності аутсорсингу. Водночас все ще залишаються недостатньо дослідженими питання обґрунтування рішень у контексті інтенсивної динаміки ринку логістичних послуг, враховуючи, що логістичний ринок України постійно змінюється як у своїй структурі так і у якості і діапазоні пропонованих послуг, відбувається інтенсивна інтеграція на суб'єктному рівні та істотна експансія глобальних операторів.

Метою статті є розвиток поняття «аутсорсинг» у контексті імплементації відповідних рішень вітчизняними підприємствами та оцінювання організації логістичної діяльності українських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Для більшості малих та середніх підприємств як на вітчизняному, так і на світовому ринку не посилено створити окремих відділів логістики, який виконуватиме всі логістичні функції, починаючи від транспортування сировини і закінчуючи відвантаженням готової продукції споживачеві. На це впливає ряд факторів, таких як розмір підприємства, його обсяги поставок і збуту, фінансове забезпечення тощо. Тому все більшої популярності в Україні набуває логістичний аутсорсинг, концепція якого полягає у недоцільності підприємством-виробником використовувати власні ресурси для організації окремих логістичних операцій, які він може довірити зовнішньому партнерові, тобто логістичному провайдеру [5, 6, 10]. Позбавлення від не ключових компетенцій, часто неефективних або непрофільних бізнес-процесів (складування, транспортування, управління замовленнями та запасами, фізичний розподіл тощо) дозволяє вивільнити капітал для розвитку основних видів діяльності, скоротити терміни розробки нової продукції тощо.

Аутсорсинг у всьому світі вважається однією з найпривабливіших бізнес-моделей. Його суть полягає в тому, що необхідно зосередити всі ресурси (матеріальні, фінансові, людські) на основному виді діяльності, на ключових компетенціях, а супутні функції передати партнерам. У світовій економіці динамічно зростає попит на аутсорсинг, ключове значення мають лише надійність і професіоналізм партнерів, з якими укладаються угоди на виконання певних послуг [10]. Теоретично, аутсорсинг може застосовуватись на будь-якій стадії, починаючи від проектування продукції і закінчуючи її збутом. На кожній стадії процесу будь-коли може виникнути ряд дилем на кшталт: чи ми хочемо «це» робити самі, чи ні, чи ми маємо ресурси робити «це» самі, чи ні і т. д. Це відповідає фазовій структуризації аутсорсингу у будь-якому промисловому виробництві. Натомість, аутсорсинг у логістичній сфері можна класифікувати за якісними критеріями, починаючи від відсутності аутсорсингу і закінчуючи повністю інтегрованим його виконанням аутсорсинговою організацією. Це цілком відповідає класифікації логістичного аутсорсингу у відповідності до історичного методу дослідження розвитку.

Еволюцію логістичного оператора на фоні інтеграції в ланцюг поставок можна зобразити в наступній послідовності:

- логістика першої сторони (1PL — First Party Logistics), коли підприємство повністю самостійно здійснює всі логістичні процеси: транспортування, складування, пакування, управління супутніми фінансовими та інформаційними потоками тощо, що означає відсутність аутсорсингу;

- логістика другої сторони (2PL), коли підприємства залучають перевізників та орендують склади, але управляють ланцюгом поставок самостійно [5], що означає частковий аутсорсинг. Більшість підприємств в Україні — це 2PL-провайдери, які бувають різних розмірів і користуються транспортно-експедиційними послугами сторонніх підприємств. Логістичні послуги 2PL-провайдером надають такі популярні Українські підприємства як «Автолюкс», «Нова Пошта», «Нічний експрес», «Інтайм», «ЄвроЕкспрес» та інші [11, 12];

- логістика третьої сторони (3PL) передбачає надання логістичних послуг, які виходять за межі транспортування і складування товарів. Оператор займається перевезенням товару, якщо необхідно — контролює проходження митниці, зберігає та фасує вантажі, займається розподілом, поверненням тари тощо. Він повністю несе відповідальність за збереження вантажу, веде облік залишків і т.п. З боку клієнта цей процес контролюють відповідні менеджери [5], тобто має місце комплексний логістичний аутсорсинг. Комплексні послуги на сьогодні в Україні надають як міжнародні логістичні компанії, так і українські, в числі яких такі оператори як «Комора С» і «Українські вантажні кур'єри», Kuehne + Nagel Ukraine, FM Logistics, DHL, Raben і Fiege [11].

- логістика четвертої сторони (4PL) — інтеграція всіх компаній, залучених в ланцюг поставок. Фактично це процес організування, планування, контролювання та регулювання всіх логістичних процедур одним постачальником послуг з довгостроковими стратегічними цілями. В цьому випадку клієнт тільки виробляє продукцію та займається маркетингом, а всю логістику віддає в руки професіоналів, тобто тобто має місце інтегрований логістичний аутсорсинг у формі оператора управління ланцюгом поставок;

- логістика п'ятої сторони (5PL) — логістика електронної комерції — управління всіма компонентами ланцюга поставок за допомогою електронних засобів інформації. Логістика електронної комерції охоплює стратегічне планування та розвиток всіх необхідних для електронних угод логістичних систем та процесів, а також адміністративне та інформаційне забезпечення для їх фізичного виконання. Загалом, це можна порівняти до існування віртуального системного інтегратора.

Отже, особливо важливу роль у динамічному розвитку ринку логістичних послуг відіграють суб'єкти ринку — логістичні оператори, точніше, їх співвідношення операторів 3PL, 4PL, 5PL. Зокрема, більша частка за обсягом послуг операторів вищого порядку може характеризувати ринок логістичних послуг як більш інноваційний та конкурентний.

Хоча в Україні немає національних 4PL і 5PL провайдерів, проте на сьогодні успішно функціонують 3PL провайдери. Для того, щоб підприємствам було легше обрати організації з якими варто співпрацювати і на яких можна поклатись та з метою структуризації ринку логістичних послуг був складений рейтинг найуспішніших логістичних операторів України Logistics Award Ukraine — 2010, згідно з яким переможцями стали наступні підприємства у сфері логістики:

- «Кращий логістичний провайдер» — ТОВ «Рабен Україна», ТОВ «Комора-С».
- «Кращий постачальник ІТ-рішень в управлінні ланцюгами поставок» — ПП «Українські інтелектуальні технології».

- «Краще IT-рішення для складу» — ТОВ «Квантум Інтернешенел».
- «Краща консалтингова компанія» — ТОВ «КТС Плюс».
- «Кращий логістичний оператор контейнерних перевезень» — "Uni Laman Group".
- «Кращий складський оператор» — ТОВ «Комора-С».
- «Краща транспортно-експедиційна компанія» — ТОВ «Рабен Україна», АТ «ДПД Україна».
- «Кращий виробник складського і спеціалізованого устаткування» — «Schoeller Arca Systems»
- «Кращий персонал в логістиці» — АТ «ДПД Україна».

На рис. 1 можна спостерігати структуру поданих заявок на участь у конкурсі, з чого випливає активність учасників логістичної діяльності України.

З поданої структури заявок помітно, що транспортно-експедиційні підприємства при проведенні конкурсу проявили дуже низьку активність, лише 3% поданих заявок, причому, що ринок транспортно-експедиційних послуг в Україні є найбільш розвинутим у порівнянні з 3PL, 4PL чи 5PL операторами.

З цього також можна зробити висновок про те, що ринок логістичних послуг відчуває істотні кількісні зміни, передусім щодо впливу кризи, однак не відбуваються прогресивні зміни у якісних параметрах логістичного аутсорсингу. Світовий досвід показує тенденцію зниження попиту на послуги логістичного аутсорсингу, причому значно менше зниження відчуває внутрішня логістика. І це певним чином впливає на динаміку ринку логістичних послуг в Україні на сучасному етапі.

Рис. 1. Структура активності учасників конкурсу логістичних операторів України [13].

Водночас, більш важливою є перспективна оцінка розвитку цього ринку в Україні. Відповіді на це питання може сприяти світова кон'юнктура, яка спостерігається на рис. 2.

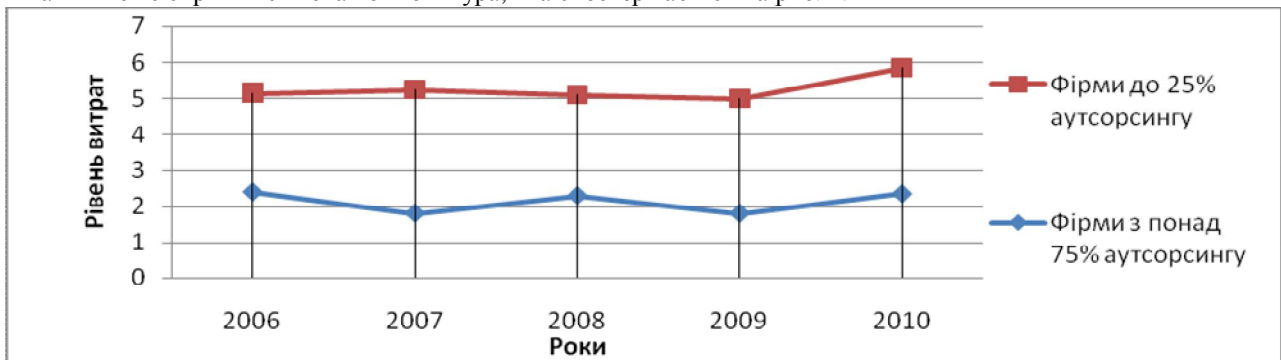

Рис. 2. Розрахункові загальні логістичні витрати середньої фірми.

Джерело: побудовано авторами на основі [16].

Динаміка із рис. 2 засвідчує, що підприємства, які зорієнтовані на логістичний аутсорсинг (більше 75%), демонструють незначні коливання логістичних витрат, натомість, підприємства, зорієнтовані на внутрішню логістику, демонструють зростання витрат на логістику, що певним чином може означати зменшення зацікавлення логістичним аутсорсингом. Такий погляд аргументований наявністю дихотомії «pro» і «contra» (рис. 3).

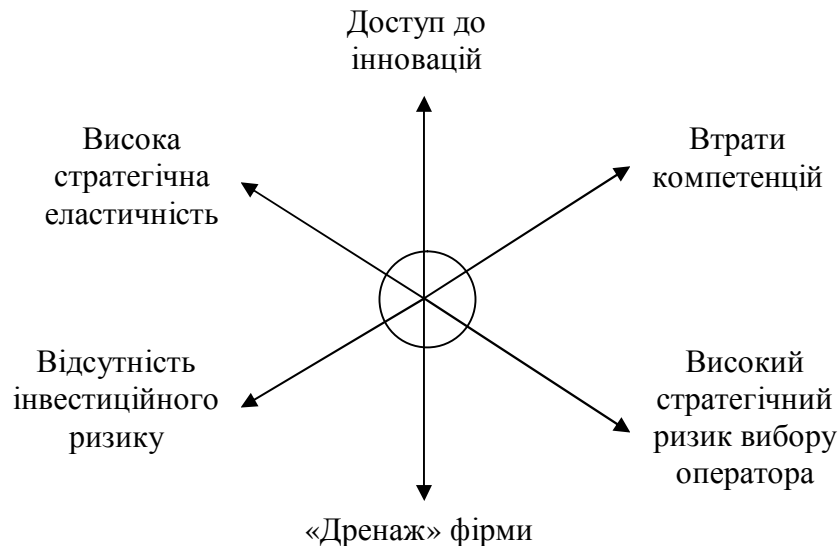

Рис. 3. Дихотомія аутсорсингу в логістиці.

Висновки. Отже, в результаті проведених досліджень було встановлено, що ринок логістичних операторів України вже створив конкурентоспроможну пропозицію, проте недостатню. Наприклад на сьогодні гостро постає проблема нестачі складів класу А і Б, причому ціни на них суттєво завищені [14]. Існує незадоволений попит на «холодні ланцюги поставок», проте основна проблема — це не лише нестача складів і відповідних автомобілів, але й відсутність достатнього контролю за якістю перевезень і зберігання продукції. Тобто попит на логістичних операторів в Україні є високим, а пропозиція низькою, що потребує подальшого насичення ринку і вдосконалення його функціонування. Вже в новому транспортному кодексі України передбачено ряд змін з врахуванням потреб операторів логістичного ринку, наприклад згідно ст. 95 "Відмова в митному оформленні та обов'язки митного органу щодо роз'яснення вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення" тривалість митного оформлення скорочується від 24 год. до 4 год. [15], що суттєво пришвидшить перетин кордону, а відповідно і час доставки сировини чи продукції.

Водночас, логістика в Україні розвивається і вдосконалюється без істотних структурних і якісних змін, хоч потреба в інтегрованих логістичних послугах зростає швидше і це супроводжується незадоволеним попитом. Тому потрібно і надалі вдосконалювати ринок логістичних послуг, щоб в майбутньому наші вітчизняні оператори змогли вийти на світовий ринок в ранзі 3PL, 4PL і забезпечити здорову ринкову конкуренцію. Така перспектива є цілком оптимістичною, зважаючи на той факт, що ринок логістичних послуг ще далекий до якісного насичення, як це має місце в Європі, а отже є перспективи і для логістичного аутсорсингу.

ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Україна остається однією з ризикових стран регіону для інтермодальних операторів // Транспорт і логістика — 2011. — №8(40).*
2. *Крикавський Є.В. Логістичне управління: Підручник. — Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. — 684с.*
3. *Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії: Підручник — Львів: Національний університет «Львівська політехніка» (Інформаційно-видавничий центр «ІНТЕЛЕКТ+» Інституту післядипломної освіти), №Інтелект-Захід», 2004. — 416 с.*
4. *Логістика в Україні — історія довжиною 20 років // Українська правда — 2011.*
5. *Крикавський Є.В., Чернописька Н.В. Логістичні системи: Навч. посібник. — Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. — 264 с.*
6. *Чухрай Н.І. Логістичне обслуговування: Підручник. — Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. — 292с.*
7. *Шаповал С.С., Леженко В.О. Перспективи розвитку логістичного аутсорсингу в Україні // Праці Одеського політехнічного університету, 2011. — Вип. 1(35). — С. 273-278.*
8. *Антонюк І.Б. Світовий досвід використання логістичних систем в стратегіях національного розвитку за умов глобалізації // Міжнародна науково-практична Internet-конференція «Формування та оцінка ефективності функціонування механізмів управління діяльністю підприємств», 2011.*
9. *Плахута Г.А. Логістичний аутсорсинг: переваги та недоліки застосування // Вісник СНУ ім. В.Даля, 2010. - №11/158. — С.12-16.*
10. *Аутсорсинг: офіційний інтернет-сайт <http://logistic-consulting.com.ua/ru/uslugi/outsorsing.html>.*

11. *Логистика в Украине: классификация основных игроков и их услуг: офіційний інтернет-сайт* <http://astor-ua.com.ua/content/view/397/91/>.
12. *Службы доставки: офіційний інтернет-сайт* <http://cargoua.com/sluzhby-dostavki/>.
13. *Logistics Award Ukraine — 2010: офіційний інтернет-сайт* <http://ula-onlineorg.s22.yourdomain.com.ua/index.php/award-rating/2010>.
14. *Логистические операторы, как пользователи складских площадей: // Commercial Property — 2006 — №1 (29). — офіційний інтернет-сайт* <http://www.fim.ua/ru/fim/press/publications/a126/>.
15. *Верховная Рада учла большинство пожеланий перевозчиков, изменив ТК // Транспорт і логістика — 2011. — №8(40).*
16. *Szreter P. Outsourcing w odwrocie // Eurologistics, 2011, № 4, s. 46-49.*

УДК 338(477)

В. Ю. Смочко

старший викладач

Ужгородський навчальний центр

Київського національного торговельно-економічного університету

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ З ПОЗИЦІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті зроблено спробу дослідження взаємозв'язку понять конкурентоспроможності регіону та сталого розвитку регіону, а також з'ясування властивостей сталого розвитку як передумови конкурентоспроможності регіону.

Ключові слова: *регіон, конкурентоспроможність, регіональна економіка, регіональна економічна система, сталий розвиток*

The article attempts to explore interconnection between the concepts of regional competitiveness and region sustainable development, and to determine the properties of sustainable development as a prerequisite for the competitiveness of the region.

Keywords: *region, competitiveness, regional economy, regional economic system, sustainable development*

В статье сделана попытка исследования взаимосвязей понятий конкурентоспособности региона и устойчивого развития региона, а также выяснения свойств устойчивого развития как предпосылки конкурентоспособности региона.

Ключевые слова: *регион, конкурентоспособность, региональная экономика, региональная экономическая система, устойчивое развитие*

Постановка проблеми. Процеси глобалізації, що активізувалися на рубежі століть, вимагають формування відповідного рівня конкурентоспроможності економіки. У зв'язку з цим останнім часом помітно посилюється увага не тільки до міждержавного аспекту конкуренції, але й до конкуренції регіонів всередині країн. Регіональна тематика стає все більш насиченою і актуальною саме в Україні, де становище країни у світовій економіці все більшою мірою визначається регіонами.

Конкурентоспроможність національної економіки значною мірою обумовлюється неоднорідністю економічного простору і взаємодією регіональних економік, при цьому проблема економічної конкурентоспроможності має суттєві особливості стосовно різних регіонів країни.

Регіон як самостійна територіально організована економічна система поступово стає не тільки окремим економічним агентом національної економіки, але також вступає в світові конкурентні процеси. Роль територіально організованих економічних систем в цьому випадку залежить не тільки від макроекономічних умов або можливостей самих регіонів, але також від конкурентних переваг, механізмів конкурентної взаємодії регіонів і позицій регіону в цій взаємодії. Якщо окреме неконкурентоспроможне підприємство може просто вийти з ринку, тобто припинити своє існування, то це не може статися з регіоном чи країною.

У вітчизняній науці проблема регіональної і міжрегіональної конкуренції розроблена недостатньо. В Україні до початку процесу ринкових перетворень регіон аналізувався, перш за все, з ресурсно-виробничої сторони і не виступав як самостійний суб'єкт господарювання. Відповідно, регіональна економіка не розглядала регіон як суб'єкта економічних відносин, носія особливих інтересів, відмінних від інтересів інших регіонів та країни в цілому. Наслідком цього стала відсутність теорії конкуренції регіонів.